

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Nr. 40.

Sibiu, 19/31 Maiu 1879.

Anulu II.

Observatoriu este de două ori în săptămâna, miercură și sâmbătă.
Prețul
pentru Sibiu pe 1 anu întregu 7 fl.,
pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa
cu fl. mai multu pe anu; — trimis
cu poșta în lăinătrul monarhiei
pe 1 anu întregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl.
— În strainatate pe 1 anu 10 fl.
său 22 franci, pe 6 luni 5 fl. său
11 franci; — numeri singuratici se
dau căte cu 10 cr.

Ori-ce inserare,
se plătesc pe serie său linia, cu
litere merunte garmondu, la prima
publicare căte 7 cr., la adon'a si a
trei' căte 6 cr. v. a. si preste aceea
30 cr. de timbru la tesaurul public.
Prenumeratunile se potu face in
modulu celu mai usior prin assem-
natunile postei statului, adresate de
a dreptulu la Redactiunea Diariului
Observatoriu in Sibiu.

Cuventarea

Ilustratiei Sale episcopului Dr. Victoru Mihalyi de Apșia tînuta in cas'a Magnatilor la 13 Maiu 1879 cu ocaziunea desbaterei proiectului pentru introducerea limbii magiare că studiu obligat in toate scôlele poporale.

Déca cu ocaziunea presenta indresnescu a-mi redică cuventul, si cu umilita reverintia a vorbi la obiectulu de sub intrebare: o facu acesta din motivulu, pentru-ca in Ungaria caus'a invetiamen-tului elementaru alu poporului, in mare parte se misica inca totu in sfer'a de activitate a auctoritatilor bisericesci. Era proiectul de lege admisul la pertractare, fiindu destinatu numai pentru una parte a cetatiilor din patri'a, deosebitu atinge mai de aprópe interesele de viétia si venitoriu Diecesei romanesci gr.-catholice a Lugosiului, con-cidue grize mele.

Se-mi fia deci iertatu si mie, care nu numai că archipastoriul acelei diecese am aci dreptulu de sesiune si de votu, dar' totuodata sunt si partasius responsabilitatii ce apesa căte unulu pre membrii acestei inalte case legislative pentru decisiunile aceleia, se-mi fia dicu iertatu si mie a luá mai de aprópe in consideratiune proiectul de lege de sub pertractare din nescari puncte de vedere curgatore din insasi natur'a lucrului, cari pana acum in mare parte nu fura atinse, si prin acesta a-mi motivá dupa potintia votulu. (Se audim!)

Nu va fi scapatu din atentiunea inaltei case cestiunea cea momentosa a secolului nostru, carea pre campulu pedagogiei tîne in occupatiune mintea celor mai eminenti barbati de specialitate, intielegu: teori'a despre deobligamentul universalu, despre manipularea si despre mesur'a estinderei a invetiamentului elementaru alu poporului, carea teori'a in luptele neincetate ale societati crestinesci cu contrarii ei de toate adumbraminte, formédia una linea principale de conflictu, unde chiaru si in dilele nôstre ambe partile se nevoiescu cu o venjosime perseveranta a ascurá causei loru invingerea si ocuparea, si acesta este pressiunea aceea a relatiunilor sub carea si o parte si alta staruiesce a salvá ce se pote.

Legislatiunea Ungariei Ilustrii Domni Magnati! in art. XXXVIII din anulu 1868 ce e dreptu, in privint'a acesta a luat positiune, candu a edisu obligamentul universalu alu invetiamentului elementaru alu poporului; inse legislatiunea acesta in spiritulu crestinescu alu trecutului ei, si in consecintia cu sine insasi a ajutatu la valore si acea coprindere, că invetiamentul elementaru alu poporului in prim'a linea se tine de sfer'a de dreptu a poterei parintesti si numai defectele acesteia sunt chiamate in linea a dou'a a le suplini la do-rini'a parintilor comun'a ori confessiunea prin intrevirea loru; era amestecul poterei de statu in caus'a acesta, pre langa deprinderea dreptului de suprem'a inspectiune, numai intr'a trei'a linea se pote pretinde, si érasi numai spre ajutorarea parintilor.

Dreptu aceea, legea atinsa a lasatu in liber'a detiermurire a parintilor a mediuloci instructiunea elementara a pruncilor sei a casa, in scôle private ori publice, in scôle poporale de reuniuni ori confessionale, in comunali ori de statu, in institute poporale elementare ori superioare. Si cu dreptu! De órece inalta legislatiune si-a recunoscutu de problema principală respectarea cuvenita a unuia dintre cele mai sante drepturi omenesci, a dreptului de parinte. A preceputu, că dreptulu acesta ar fi fostu atinsu in modulu celu mai simtitu, decumva prin instructiunea elementara de acesta ori de acea natura inpusa parintilor, acestia intru desvoltarea intelectuala a pruncilor sei ar' fi impededati a infatiosia si óresicum a reproduce spiritulu si inteligiunt'a loru propria, si spre glorificarea Creatórelui a continuá intrensii bunele insusiri spirituale, cu natur'a credite si de cátrea parinti.

Asia e! intru intieleptiunea legislatiunei Un-gariei sa infrantu reversarea, carea se nevoiesce

a dejosi demnitatea parintesca prin aceea, că ii considera că pre nascetori numai a unei fiintie organice, era nu a unei fiintie omenesci perfectibile, provediute cu facultatile mintiei si a voitiei libere. Acesta legislatiune nu a concesu aceea, că in secolulu acesta luminat in tre popora crestine, cari se bucura de drepturi si de libertate se se netediésca calea la in-pamentenirea educatiunei spartane, celei restrin-gatorie si deslegatorie a toata legatur'a de familia.

Principiele cele mai elementare ale pedagogiei semnalézia fapt'a: cum-ca baiatulu intru incepulu cugeta esentialminte asia, că instrumentulu intelligentie parintilor; — elu nu e capace a cugeta fara de idei metafisice si morale, e incapace de a ave idei de aceste fara limba, era a grai numai asia incepe, déca in cerculu familiei parintii, si osebitu mam'a s'a staruiesce a desvolta in densulu facultatea intelectuala; — deci grigea si ostenel'a parintesca pune temeu educatiunei si instructiunei baiatului. — Preste temeu acesta a zidi mai de parte, vá se dica a deșteptá prin exercitii verbali si intelectuali facultatile cele fragede ale baiatului, si a'lui introduce pre acela in castigarea de cunoștinie necessarie si folositore, spre acestea este chiamat invetiamentul elementaru alu poporului. Spre a ascurá resultatulu in acesta privintia §. 58 alu art. XXXVIII din 1868 sustienu si dupa dreptu pastra nevetematu principiulu celu singuru conducetoriu la scopu, că adeca in scol'a poporale elementara fiacare scolaru se primésca instructiune in limb'a s'a materna; pentru-ca legislatiunea un-gurésca cu intieleptiune a preceputu, că pruncul numai in limb'a s'a materna se pote ajutá prin exercitii verbali si intelectuali spre cugetare, si spre adaogerea cunoșintelor sale.

La din contra, déca pruncul in scol'a elemen-tara instructiunea o asculta intr'o limba lui necu-noscuta, in locu se fia in stare a inainta, se afla respinsu la acelu momentu alu desvoltarei sale, candu mai antaiu incepuse a pronunciá cuvinte.

Acesta intiepta dispositiune a legei in ase-menue modu corespondatorie postulateloru dreptului naturalu si alu pedagogiei, unele organe prea zelante au socotit a-o poté delaturá, cari, că se me restringu numai la teritoriul diecesei Lugosiului, causei invetiamentului poporului elementaru prin aceea au crediutu a-i ajutá, că in comune curat romanesci, ori in comune de acele mestecate, unde partea precumpanitorie a locuitorilor o formédia romanii, au aplicatu docenti de aceia, cari insii necunoscendu limb'a romana, cu atatú mai pucinu sunt in stare in acesta limba a invetiá pre altu.

Organele respective pre ce cale sunt in stare a legitimá una atare delaturare a legei, acesta a-o cercá mai de aprópe, nu-mi este voi'a; — pre-sentarea acestui proiectu de lege si admiterea lui la pertractare pote serví spre liniscirea acelor organu; pentruca densii, ce e dreptu, pre cont'a legei sanctionate, inse numai anticipandu au esecutatu in toata estinderea s'a aceea ce proiectul de lege treptatu doresce se-o ajunga pre calea s'a, dispuñendu că in scol'a poporale de es. scolarulu romanu nu numai in limb'a s'a materna se primésca instructiune.

Cu de adinsulu dicu acesta, de órece proiectulu de lege nici cu unu cuventu nu atinge, că in ce limba are se fia compusu manualulu din care pruncii scolari voru se invetie limb'a magiara? Adeveratu că nici aceea nu se dice, că din manualu compusu in limb'a magiara; dara e de comunu cunoscetu, că dupa postulatele de adi ale metodicei in scôlele poporale elementare nu este iertatu a dă scolarului in mana gramatica sistematica nici chiaru atunci, candu-i se propune in limb'a lui materna, ci si regulele limbii materne are se-le invetie scola-riulu prin exercitii verbale si intielesuale, prin cetitu si scrisu, prin memorisare, si sub astfelu de deprinderi are docentele se esplice scolarilor una său alta regula principală a gramaticei. — De unde apriatu se vede, că acestu proiectu legea XXXVIII din 1868 dupa sustare de 10 ani o modifica in una din cele mai essentiale dispositiuni, anumé cu

privire la limb'a de propunere, carea e midiuloci-toria principală a ori carei instructiuni, si mai numai singurulu vehiculu alu invetiamentului poporalu.

Dupa parerea mea, Ilustrii Domni Magnati! nu tota inchipuirea de negrigire, nici tota aparint'a de inaintare său de coregere este cau'a suficiente spre a schimbá legile, — pentru ca intieleptiesce e eu placere a sci, că legea din usulu vietiei practice isi inprumuta parte mare a poterei sale, dove-direa ponderosa că corespunde scopului, si influint'a cea mare preste dispositiunile ce si-le face fiaste cine in interesulu seu. — Era legea adusa in loculu aceleia la incepulu chiaru si pentru noutatea ei are se contedie la mai pucina reverintia, din lips'a de experimentu si in privint'a utilitatii este mai indoiósa, si probabilminte vá fi daunosa mai multora din societate, intru-catul va nimici asteptarile loru indreptatite, pre securitatea caroru asteptari se in-temeiedia in mare parte bunastarea sociala.

Deci schimbarea legilor cam de comunu e o intreprindere pericolosa, macaru că aoreá este necessaria; pentru aceea necessitatea modificarei acelor'a, supunendu dreptatea loru de ambe partile, totuduna aterna dela comparatiunea ce se face de o parte intre folosele sperate ale legei noue, de alta parte intre nesecuritatea acelor'u folose, si scadiementulu de reverintia si de certitudine care neaparatu urmádia din abrogarea legei precedente.

Spre scopulu acestei comparatiuni se-mi fia concesu inainte de toate a observá, că nu tota dispositiunile acestui proiectu de lege se potu conciliá cu postulatele echitatiei, candu de es. in §. 3 do-centelui esitu din Preparandia ori aplicatu in statiune dela anulu 1872 incóce i-inpune o sarcina grea, cum este a propune in scol'a elementara o limb'a invetiaceilor necunoscuta; fara că inalt'a legislatiune mai inainte se se ingrijescă, său că dupa starea finantiala a tierei si cea materiala a poporului preste totu, se fia in stare a se ingrijí, că docentii aceia celu pucinu se fia dotati de suferit, si astfelu se se faca partasi, ori carei remuneratiuni corespondiente pentru ostenel'a ce voru avea de a-si adaoge in gradu notabilu.

A fara de aceea pucinu echitabila e dispositiunea coprinsa in §. 4 alu acestui proiectu de lege, candu pentru scôlele elementare poporale a unei parti notable din tiéra, precrie cu unu greu obiectu de propunere mai multu, decatul căte au fostu obligatorie pana aci in acele scôle poporale, si căte voru fi si pre venitoriu obligatorie in scôlele poporale ale celeilalte parti din tiéra; si prin acesta pana candu una parte a cetatiilor si in venitoriu in limb'a s'a materna se va impartasi de intrég'a estensiune a beneficiului invetiamentului poporului elementaru; pana atunci cealalta parte a cetatiilor patriei de beneficie invetiamentului elemen-taru neimpedecatu se va potea impartasi numai in acea mersu, care a prin numerulu órelor din instruciunea ce se va esmitre pentru esecutarea legei se va rezervá pentru inrtuctiunea in limb'a materna; — era castigarea manualeloru de invetiamentu va costá spese indouite.

Din aceste motive dupa umilit'a mea parere, acestu proiectu de lege se vede a fi aptu spre aceea, că se instreinedie pre cei de tréba studenti romanii dela pasirea la carier'a de docenti ai scôleloru poporale, — dar' deodata se sparie si pre parinti dela tramiterea la scôla a pruncilor obligati la frecventare prin aceea, că pre baietii loru fragedi, cari si de altminitreala cu anevoia se potu indulci la scôla, ingreunandu-i in modu notabilu, pre simite amortieste cursulu instructiunei, si risca succ-sulu invetiamentului in limb'a materna.

Prin ce cu anevoia se va pote incungurá, că in urm'a esecutarei acestei legi, numerulu pruncilor frecventatori de scôla, procentul loru si altecum cu multa truda eluptatu, in scurtu tempu se nu scada pre alocurea in modu notabilu.

Mai incolo nu se pote trece cu vederea Ilustrii Domni Magnati! natur'a obiectului de invetiamentu, care in infielesulu acestui proiectu de lege va se

se impuna scóelorui poporale, care obiectu nu se restringe intre marginile unei anumite detiermurite cunoscintia de specialitate, ci e una limba viua, limb'a legalminte oficiala a poterei de statu, carea dupa modest'a mea parere, numai asia se pote propune cu succesu, decumva aceea se estinde si inbratiosid'a mai tóte obiectele de invetiamentu, cari sunt prescrise pentru ajungerea scopurilor scóelorui elementare poporale.

Spre dovedirea asertiunei mele, se-mi fia concesu a aruncá una privire in planul de invetiamentu pentru scóele poporale elementare, prescrisul cu ordinatiunea In. Ministeriu reg. ung. de culte si de instructiune publica de d-tulu 26 Augustu 1877 Nr. 21678, care planu e compusu dupa tóte regulile metodicei. La pag. 4 a aceluia se dice, că „de centru alu instructiunei in scóla poporale elementara servește limb'a,” — mai incolo: „scopulu instructiunei gramaticale in scóla elementare poporale este: că pruncul se scia grai séu a-si propune cugetele sale curatu, limpede, si cu accentuare naturale.”

„Scopulu acesta nu se pote ajunge singuru numai cu propunerea gramaticei strensu luate, ci spre acésta e de lipsa a intrebuintá fiașe carele dintre obiectele de invetiamentu. — Intre celelalte obiecte de invetiamentu, mai acomodatu se potu folosi că midiulóce ale acestei instructiuni exercitiele verbali si intelectuali, scrisulu si cetitulu.”

Mai in colo la pagin'a 12 in privint'a gramaticei magiare se dice: „Castigarea cunoscintielor gramaticale necessare pentru invetiacelulu scólei elementare, osebitu inse pentru scolarilu dela scóla poporala se pote inpreuna cu propunerea celorualalte obiecte de invetiamentu, si precum s'a arestatu mai susu, cu deprinderea in cetitu si scrisu, — si tóte cát sunt de lipsa a sci din acestu obiectu de invetiamentu pre acestu gradu alu instructiunei, dupa modulu acesta se potu invetiá cu mai multu resultatu.”

Éra la pagin'a 34 cu privire la planul general alu óreloru se prescrie: „Intre obiectele de invetiamentu mai multu tempu este de a se destiná pentru cetitu si scrisu, pentru limb'a materna si pentru aritmetica. — Celelalte obiecte de invetiamentu, mai alesu in scóele poporale nedespartite, se potu invetiá prin cetirea cartilor de lectura cu ajutoriulu lectureloru.” (Va urmá.)

Reflecsiuni asupra situatiunei interne a monarchiei austro-ungare.

Suprindetóre si neasteptata a fostu pentru toti publicarea decretului imperatescu, prin care s'a esrisu noile alegeri, indata si nemidiulocit dupa disolvarea parlamentului austriacu din Vien'a. Alegerile se voru face in decursul jumetatiei a doua a lui Junie asia, ca pe la 15 Juliu ele voru trebui se fia terminate.

In urm'a acestei intetiri, déjà au si inceputu a se constitui comitetele electorale atatu in capital'a austriaca, catu si in provinciile care isi tramtui representatiu in acelu parlamentu.

Déca ne vomu aduce aminte de anarchia si confusiunea ce a domnuit in sinulu partidei asia dise „fidela constitutiunei”, cu deosebire de candu cu espeditiunea bosniaca, apoi vomu intielege prea lesne nemultumirea si iritatia ce a produsu intre nemtii centralisti si anti-anecsonisti precipitata scriere a nouelor alegeri. Acésta partida, care a terorisatu in decursu de 13 ani parlamentulu austriacu si ministeriele ce s'a succesi dela 1867 incóce, care fiind la potere s'a aratatu netoleranta si au brutalisatu nationalitatile negermane in modulu celu mai neomenosu, care au exploatatu finantile statului numai in favorulu si beneficiulu elementului germanu si jidanu, acea partida acarei conduceatori sunt d-nii Herbst si Giskra, astadi este desmembrata, desorganisata si discreditata, din cauza programulu ei politicu a devenit u anomalia si unu anacronismu, atata fatia cu situatiunea interna catu si esterna a monarchiei.

Uninduse si pactandu in urm'a catastrofei dela Sadowa, centralistii „fidieli constitutiunei” au incheiatu cu ungurii acelu pactu, pe care ilu cunoscemu subt numirea de dualismu, in poterea caruia nemtii si ungurii inpartira fratieste, dar' nu prea omeneste, hegemonia asupra celorulalte nationalitat din care se compune acésta monarchia poliglota, acarei basa istorica si firésca a esistentiei sale a fostu si nu pote fi alta, decatu respectarea si egala indrepertare a tuturor factorilor si individualitatilor nationale.

Lasandu pe séma istoriei inregistrarea acelor faze prin care a trecutu politic'a dualistica, vomu

constatá aci, ca partid'a nemtilor centralisti avu aceeasi sérte că si partid'a centralistilor din Ungaria, cunoscuta subt numirea de „partid'a deakista,” ea adeca se consuma prin sine insasi si a fostu desfintiata prin insusi consecintele politicei sale.

Caracteristicu pentru situatiunea parlamentara din Austri'a propria este ca: in tempu ce in Ungaria partidei deakiste i-a urmatu aceea a „tigrilor” numita si tiszaista, ce pe catu dura domni'a aceleia se afase in opositiune, in Austri'a din contra, fostu majoritate gubernamentală a trecutu in opositiune, éra opositiunea că minoritate s'a facutu gubernamentală, asia ca ministeriulu austriacu in tempu din urma a gubernatului cu ajutoriulu minoritatii si cu elementele malcontente din majoritatea de odinióra, ceea ce era o satira asupra parlamentarismului adeveratu constitutionalu.

Erá deci de doritu că acésta stare nesanetósa si nerationala a lucrurilor se incetedie catu mai curendu, facendu locu unui parlamentu care se fia adeverata espressiune a poporatiunilor austriace.

Cabinetul austriacu actualu se pare, ca a primitu asupra si acea missiune dificila, de a impacá pe boemii cu nemtii si a-si creá astfelii o majoritate parlamentara mai compacta, mai pucinu si o vitorie si cu multu mai pucinu rabulistica si netoleranta, decatu cum fu aceea a parlamentului espiratu.

Avemu fóre mare interesu că se urmarim cu atentiune viua cele ce se petrecu in Austri'a si se dorim, că noile alegeri se contribue la consolidarea si stabilirea definitiva a unei politice de reconciliare, pentru ca ea nu va intardiá a influintá in modu favorabil si asupra situatiunei incoredate si neamicabile ce domneste intre nationalitatile de dincóce de Leita.

Venturile că si tempulu este schimbaciu, dar' nemica nu este mai schimbaciu pe pamantu, decatu cum sunt capritiile unei femei resfatiate. Adesea politic'a a fostu asemanta cu o astfelii de femeie capritiosa si resfatata si, déca nu vomu fi prea rigurosi, apoi mai ca amu potea admite acésta asemanta, de si ce e dreptu, ea este cam arbitrara.

In tempulu din urma, monarchia austro-ungara a avutu se sufere fóre multu prin acele capritii neprecalcabile ale politicei gubernelor sale. A sositu inse acuma unu momentu gravu si decisivu, in care dinasthi'a si gubernele trebue se-si puna fara intardiere in modu fóre netedu si categoricu intrebarea: déca voieste a fi séu nu? pentru ca eata ce alternativa le pune Dr. Rieger in numele natiunei boeme:

„Suntem si voim a remanea si a tine a cu Austri'a, dar' déca acésta nisva face impossibile, atunci ne vomu vedea siliti a ne aruncá cu totulu in bratiele slavismului. Au decise aléga.” (On en a le choix.) Asia ne spune unu corespondentu din Prag'a alu lui „Pester Lloyd”, ca i-au vorbitu Dr. Rieger, barbatulu de incredere si conducetoriulu natiunei boeme, care astadi érasi a ajunsu a fi una din somitatatile situatiunei.

Ultimatulu acesta este de o importanta sensationala, pentru ca prin elu, natiunea boema isi clarifica si isi defineste in modulu celu mai francu situatiunea sa, atatu fatia cu monarchia austro-ungara, catu si fatia cu panslavismulu atatu de multu temutu.

Lumin'a s'a aprinsu si acum este tréb'a si datorinti'a acelora pentru cari s'a aprinsu, că se védia cu o óra mai inainte chaoticulu abisu ce se intredeschide inaintea ochilor loru visatori si in pajangeniti.

Ungurii si nemtii voru face dar' fóre bine, că se se trediesca in fine, se nu intinda códile de pacientia ale nationalitatilor pana la extremu, pentru ca si ei sciu, totu asia de bine că si Europ'a intréga, ca in monarchia austro-ungara mai sunt inca si alte elemente, care aru potea invetiá dela boemi si luandu'si o copia de pe ultimatulu loru se ii imitedie.

Camilu.

Dela diet'a Ungariei.

Discursulu

deputatului Parteniu Cosma, tñntu in siedint'a dela 5 Maiu a. c. a dietei Ungariei in cestiunea limbei magiare.

Onorata casa!

Daca d-lu condeputatu Várady Gábor in vorbere sa de alaltaerii s'a potutu considerá de indrepatatit a dice, că elu atatu de consumata vede déjà cestiunea, ér' argumentele celor ce combatu proiectulu de lege atatu de restrante, in catu nu afla nici o necessitate de a vorbi in meritulu lucrului; cu atatu mai virtuosu si cu dreptu cuventu o potu afirmá eu acésta, fatia de

operatorii proiectului, care cutediu a me provocá la toti aceia, cari au asistat la acésta lupta parlamentara — ca-ci cine n'a fostu ací nu o pote cunoscé, fiindu ea in afara sistematice ascunsa — se constatedie: déca in contra motivelor acestor seriose, logice, basate pe scintia, cunoscintia profunda si adeveruri necontestabile s'a adusu contra-motive totu atatu de ponderóse? déca parteua contraria a produsu mai multu că frase mari rabulistic, insinuari si suspiciuni menite a face presiune asupra oratorilor contrari?

Dominilor! Acolo, unde la desbaterea unui proiectu de lege referitoriu la instructiunea publica, unu Molnár Aladár, care pe acestu terenu este o autoritate recunoscuta cu placere de ori si cine, — că se dea gravitate cuvintelor sale, afla de lipsa a dice, că oratorii contrari numai pentru aceea combatu proiectulu, că prin purtarea loru se-si castige vre'o trecere, (Molnár Aladár n'am disu!) ca-ci altu in treilea naru avé din ce traí; — argumentul, care e menit a face pressiune asupra loru, că unele abusuri, referitorie la denumirii, se nu le nici atinga déca nu voru se fia suspiciuni, că prin aceia, voru se ajunga la vreunu postu.

Unde ministrul de culte si ministrul-presiedinte inca afla cu cale a se folosi in argumentarile loru de acésta maniera, si a dice: că in contra proiectului numai aceia sunt, cari se temu: că 'si voru perde rolul inaintea poporului, care cunoscendu odata limb'a magiară, se va poté singuru intielege cu magiarii si nu va va mai avé lipsa de densii. Ba ministrul de culte merge pana a insinuá: că poporul este bunu si voieste se-si insinuá limb'a magiară, ér' aceia cari vorbesc in contra proiectului numai că se-si ajunga scopurile loru individuale, nisuesc a'lui seduce.

Unde unu Várady Gábor, in locu de a vorbi la meritul obiectului se multumeste a insinuá agitatorii.

Unde unu Ivánka Imre asemenea, in locu de a vorbi la obiectu, afla cu cale a pomeni de Daco-Romania, de o Serbia-mare pana la canalul Bega etc. — nu se pote dice on. casa! că luptam cu armee egale — cu argumente obiective.

Cu durere constatediu, că respunsurile ce s'a datu argumentelor cu cari s'a combatutu proiectulu, nu sunt de mene de ponderositate obiectului ce se per tractédia.

On. casa! inainte de a intrá in meritul causei, me simtu indatorat a reflectá la unele observari a cator'va oratori precedenti.

O marturisescu sinceru, că mie nu-mi place a vorbi in camera despre lucruri, cari s'a petrecutu afara de ea, si acésta trebuie se o constataci si D-vóstru despre mine, care de candu am onórea a fi membru acestei case, de si mi-am ridicatul grajulu la mai multe cestiuni ponderóse, nici odata n'am amintit asemenea lucruri; insa déca altii au aflatu cu cale a criticá aici lucruri cari s'a petrecutu afara de casa, datorint'a mea este a reflectá si eu la ele, cu atatu mai virtuosu, că intr'o privintia persón'a mea inca este atinsa.

Incep tu d-lu Várady Gábor, care, ce e dreptu nu a inceputu, ci a continuat acésta maniera. D-sa a aflatu de bine a vorbi de misicamintele din Maramuresiu, si a se silf a combate cele descoperite ale d-lui Andrei Romanu, cu privire la cunoscstu'a adresă a Maramuresienilor.

Nu-mi place a me amestecá in trebile casnice ale nimenvui, nu sunt Maramuresianu si asia nici, nu pretindu a sci tóte detailurile lucrurilor petrecute acolo; insa acele ce s'a publicatu prin diarie, le potu cunoscé si eu, că ori-care membru alu acestei case, si pe bas'a acestor a cutediu a afirmá: că d-lu Romanu, tóte acele ce le au disu au fostu indrepatatit a le dice chiaru decumva n'ar fi avutu scire de nimicu alt'a, decatu numái de celea ce s'a publicatu prin jurnalele magiare.

Atitudinea jurnaleloru magiare in cestiunea acésta n'po tu numi de intelépta, ba din alu loru punctu de vedere au fostu chiar' fara tactu.

Scimu cu totii catu de mare meritu atribuiau ele din incidentulu acela organelor din fruntea comitatului „Pesti Naplo” pentru acelu actu patrioticu, totu meritul ilu atribuiai comitelui supremu si dicea: vedeti catu de inteleptie a lucratu gubernulu, candu au denumitul acolo pe Lonyai János de comite supremu? ca-ci lui i se pote numai multiumi, că a fostu possibila o asemenea fapta patriotică in Maramuresiu!

Mai tardiu apoi alte foi totu meritulu l'au atribuitu acelei persoane, pentru care si d-lu Várady a aflatu cu cale a tine aici unu panegiricu — vice-comitelui Mihalka, acarui actiune atatu de multu s'a apreciatu, in catu pentru fapt'a sa patriotică, mai multi membri ai acestei case s'a aflatu indemnati ai tramite adresa de multiu mita.

Eu m'am mirat de netactulu diaristicei magiare fatia de acésta actiune, pe carea, trebuia in interesul celor ce au inscenat'o se o retaca, si chiar' decumva noi afirmámu cele intempele, se le nege; insa ea s'a laudat cu ele, acuma dara se nu-i para reu, déca altii se folosesc de descoperirile ei.

D-lu Várady vorbeste de agitari si de agitatiuni intempele in Maramuresiu. Da! eu inca afirmu si constatediu acésta, chiar' din cuvintele D-sale, negù insse, ca in Maramuresiu aru fi fostu agitatiuni mai inainte.

Pe timpulu candu s'a dusu cunoscut'a deputatiune la Vien'a, dieces'a de care se tine Maramuresiul era o turma fara pastori, episcopulu loru n'a insozit pe ceialalti, in numele Maramuresienilor nimeni n'a vorbitu in contra proiectului de lege, prin urmare: n'a potutu fi nici agitatiune, deci nici lipsa de contra-agitatiune n'a fostu.

Agitatiunea inse'a facutu atunci, candu la ordinu de susu au pornitul oficialii comitatului din comuna in comuna, provocandu pe ómeni că in interesul loru se

subscrise o petiune catre Maiestatea sa alu carui co-prinsu nici nu li se facea cunoscutu.

Din diarele romane — cari in acésta privintia celu pucinu atata credimenti merită catu si cele magiare — scim apoi, că o parte a celor ce subscriseră adres'a Maramuresienilor, prin alta adresa indreptata catre comitele supremu, cu rugarea: de a o inaintă si pre aceea M-Sa — a desavuatu pe cea dintau, ce nu o cunisce, pentru care faptu inse s'au intentat inves-tigatiune in contra loru, si se urmarescu.

Decumva dara sunt agitatori in Marumuresiu, sunt aceia cari au porntu agitatiunea oficioasa.

De altintrele adres'a Maramuresienilor prin coprinsulu seu dovedeste: că nu este actu romanescu, dovedesc că cine o compusu n'a potut fi romanu, ca-ci romanulu nu face negotiu din patriotismu.

Romanulu că omu lealu si francu se adresă catra magiari cu sinceritate si cu barbatia, pentru că si pe magiaru il considera de unu omu lealu, francu si sinceru; romanulu are curagiul a spune ce voesce, si ce lu dore, fara a cere că pentru aceea se se remuneră cu alt'a, de catu: se i se faca dreptate, se i se respectă convingerea si legea.

Inse aceia, cari au compusu numit'a adresa, cu totē că accentuēdā si ei conservarea limbei si a na-tionalitatii, au aflatu de lipsa a-si motivă incuviintiarea introducerei limbei magiare in scōlele nemagiare — cu gratitudinea ce datorescu statului pentru că le sustine bisericele si scōlele, — ceea ce fiindu disu intre parantedie — nici nu este esactu.

Totu asemenea patriotismu s'a manifestat si in pasiulu episcopiloru rutheni, ca-ci abia se uscase negrēl'a pre adres'a loru, candu aici in camera, cu ocasiunea desbaterei budgetului ministeriului de finatia, unu deputatu ruthenū ceru pentru ruthenī bunuri de ale statului (voci: asta a fostu pararea lui individuala) dă! deputatulu Mocsáry Géza radicandu inse-natatea patriotica a actului episcopiloru rutheni fatia de atitudinea nepatriotica a episcopatului romanescu — a pretinsu că: comuneloru ruthene din Ung, Beregh-Ugocia si Maramuresiu se li se esarendedie pre timpul lungu bunuri de ale statului, ca-ci fara de acele nu sunt in stare de a trai (voci: dura nu le a capatatu!) Totu un'a! cererea insasi este caracteristica si dovedeste cum pricpe numitulu deputatu patriotismulu ruthenū!

Condeputatulu Várady, radicandu patriotismulu romanilor din Maramuresiu dice: că romanii de acolo nu sunt că alti romani (Várady: n'am disu că sunt că alti romani!) Vati provocatu la 1848 si ati disu că: romanii din Maramuresiu n'a ascultatu de emisarii veniti din Bucovina, Transilvania si alte parti, ci au luptat cu magiarii pentru libertate". Eu cunosc si alte comitate unde romanii in 1848 tocma asia si-au inplinitu datorint'a loru patriotica că si cei din Maramuresiu, dura pentru aceea nu se lauda cu ea, ca-ci pentru inplinirea datorintei sale patriotice nimenea nu este in dreptu a asteptă remuneratiune.

De altintrele chiaru impregurarea, că romanii Maramuresieni sunt atatu de buni patrioti — restórnă si mai eclatantu intențiunea acestui proiectu de lege.

Este lucru cunoscutu, ca nobilimea din Maramuresiu este aprope exclusiv romana, nobilitatea nu s'a oferitui nimeni pentru fapte antipatriotice (voci in steng'a estrema: „dara nu"!) — Celu putinu, aceia cari o au capatatu in masse numai pentru fapte brave patriotice o au capatatu! (voci in steng'a estrema: „asta da"!). Constatu dura, ca romanii din Maramuresiu de si n'a sciutu unguresce au potutu fi buni patrioti, si n'a avutu lipsa de aceea că „cu limb'a magiara se li-se in-plantese patriotismulu" precum pretinde dlu raporteru.

Dlu deputatu Ivánka Imre inca ii datorescu cateva desluciri. Dice dlu intr'altele „se mi arate mie aceia, cari se plangu de apesari nationale din timpurile vechi sau presente, astfelu de legi, cari aru fi eschis u pre cinea dela eserciarea vre unui dreptu politico, numai pentru ca elu se tine de una séu alta nationalitate."

Ei bine! eu sunt in stare d-le deputatu a-ti arata nu un'a, ci unu siru lungu de legi de asta natura. Constitutiunea Transilvaniei, care in tota lumea au fostu unica in feliul seu, era basata pe natiuni si religiuni recepte si numai aceia se poteau bucurá de drepturi politice, cari a partinéu natiunilor si religiunilor recepte.

Pe bas'a acestei constitutiuni, dela incheierea fai-mosei „*unio trium nationum*" pana la 1848 maiori-tatea locuitorilor Transilvaniei, — carea cu totē acestea si astadi este majoritate, atatu că natiune, catu si că religiune, a fostu eschisa dela folosirea drepturilor politice. Acesta a fostu natiunea romana. Patru secoli au durat acésta apesare, si nu e de multu de candu a incetatu. Deci combaterea acelui, care vorbesce intr'unu tonu atatu de pretensiu, si nici atata nu cunosc, nu prea multu cumpanesce.

Dar' cu multa usiorintia au aflatu cu cale d-lui a dă espressiune si unei insinuari cu multu mai grave, candu dice: „eu prea bucurosu contribuescu la vindicare adeveratelor gravamine ale nationalitatilor, in se daca vedu, că la spatele acelora ni se infatise-dia o Daco-Romani'a, sau o Serbia-mare pana la canalul Beg'a etc. atunci spre realisarea acestor scopuri se nu se céra ajutoriulu magiarilor."

On casa! ar fi timpulu, că in privint'a frasei acesteia „Daco-Romani'a" se ne lamurim odata! Acesta este fantomul cu care s'au dedatu unii a speriat pe elementulu magiaru si pe guvernă.

Unu fantom (mumus) inventat nu de romani, ci de aceia, carii au interesu că intre romani si magiari nici candu se nu se realisodie o apropiere sincera, o incredere si infratire adeverata. Se folosesc de elu aceia, cari traiescu

din elu, ca-ci sciu bine, că in momentulu candu n'ar mai ave efectu la magiari acésta spaima, ei nu numai că si-ar perde rolul, nu numai că ar ave perderi morali, dar chiar si materiali."

Si óre ce este propriamente Daco-Romani'a? Este d-lor unu bagatelu, care numai atunci s'ar poté realizat: candu s'ar sterge de pe fat'a pamantului Russi'a, Turci'a, Greci'a, Serbi'a si Austro-Ungari'a; pentru că numai in atatea staturi este respandit elementulu romanu, care din ruinele acestora apoi s'ar ridicá, că unu fenice, si ar intemeia Daco-Romani'a.

E ibine d-lor! credeti d-vostra, că unu romanu cu minte se aspire seriosu la realisarea acestei impossibilitati? Acesta este o utopia de o suta de ori mai mare, că aceea ce se intentionēdā prin aceia, cari fortiedia proiectul de lege de pe tapetu, că adeca: totē poporale Ungariei se devina de o limb'a, si-nici acesta nu o crede nici unu omu seriosu. (Va urmă.)

Transilvania.

— Sibiu. — (Dela sinodulu archidiocesanu.) (Urmar.)

— In Siedinti'a XII se pune la ordinea dilei alegerea membrilor in senatulu scolaru si celu epitropescu.

La apelulu nominalu respondu 45 deputati, maioritatea absoluta 23, doi deputati se abtinu dela votu si asia s'au datu 43 voturi.

Scrutinanduse voturile date pentru membrii din senatulu scolasticu resultatulu a fostu urnatoriulu:

a) din cleru: Moise Toma a intr'unitu 42 voturi, Ioanu Papu 41, Simionu Popescu 2 si Ioanu Boteanu 1; deci presidiulu declara de alesi membrii in senatulu scolasticu din cleru pe Moise Toma, Ioanu Papu si Simionu Popescu.

b) dintre mireni: Elia Macelariu a obtinutu 43 voturi, Dr. Nicolau Maieru 42, Stefanu Iosifu 42, Ioanu Bechnitz 41, Dr. Iosifu Hodosiu 35, Anania Trombitasius 11, Dr. D. P. Barcianu 2, Ioanu Codru Dragusianu 1, Dr. Stefanu Pacurariu 1 si Alecsiu Olariu 1 votu: Presidiulu declara de membrii alesi in senatulu scolasticu dintre mireni: — pe Elia Macelariu, Dr. N. Popu, Dr. Nicolau Maieru, Stefanu Iosifu, Ioanu Bechnitz, si Dr. Iosifu Hodosiu.

Se ia la scrutinu si se numera voturile date pentru membrii din senatulu epitropescu, din care resulta ca:

a) din cleru Iosifu Baracu a intr'unitu 41 voturi, Ioanu Hentesiu 40, Dumitru Cuntianu 38, Ioanu Drocu 3, Emilianu Cioranu 2, Simionu Popescu 1 si Nicanor Fratesiu 1 votu; — dintre cari presidiulu declara de membrii alesi in senatulu epitropescu — pe Iosifu Baracu, Ioanu Hentesiu si Dumitru Cuntianu.

b) Dintre mireni: Ioanu Nemesiu a intr'unitu 43 voturi, Const. Stezariu 42, Eugen Brote 41, Dr. Ioanu Racuciu 41, Ioanu de Preda 38, Dr. Nicolau Olariu 38, Visarionu Romanu 8, Ioanu Tecointia 2, Dr. Stefanu Pacurariu 2, Ioanu Bechnitz 1, Jacobu Bologa 1 si Antoniu Bechnitz 1 votu; — dintre cari presidiulu declara de membrii alesi — pe Dr. Ioanu Nemesiu, Const. Stezariu, Eugen Brote, Dr. Ioanu Racuciu, Ioanu de Preda si Dr. Nicolau Olariu.

Dupa acésta se pune la ordinea dilei alegerea unui membru ordinaru salarizatu că referentu in senatulu scolasticu din alesii asesorii. Se face apel nominalu, respondiendu 43 deputati, maioritatea absoluta 22. Facandu-se votare si scrutinandu-se voturile resulta ca Dr. Iosifu Hodosiu a intr'unitu 37 voturi. Dr. Nicolau Popu 4, Moise Toma 1 votu si o tiedula alba; — deci presidiulu declara — de alesu membru ordinaru salarizatu că referentu in senatulu scolasticu pre Dr. Iosifu Hodosiu.

Urmăsa alegerea membrilor in comisiunea generala. Presidiulu suspinde siedintia pe 10 minute pentru consultare. Redeschidiendu-se siedintia presidiulu cu consimtiemntul sinodului propune: — si sinodulu declara de membrii alesi in comisiunea generala din cleru: Ioanu Gall, Nicolau Mihaltianu si Alecsandru Tordosianu, ér' dintre mireni: Partenie Cosma, Dr. D. P. Barcianu, Jacobu Bologa, Diamandi Manole, Avramu Tincu si Anania Trombitasius.

— In siedinti'a XIII a urmatu continuarea reportului comisiunei finanziare.

Referentulu, deputatulu Anania Trombitasius, propune la punctulu 3 alu raportului consistoriului că senatul epitropescu, ce privesce inprumutulu de 10.000 fl., se se insarcinedie consistoriulu, că la o eventuala cerere a epitropiei se satisfaca fara amanare conclusului de sub Nr. 109 din anul 1878, si pe langa obligatiune formală, in care se garantide membrii eforiei pentru siguritatea capitalului si se defiga unu terminu anumitu pentru replatire; sinodulu decide a se sustine conclusulu de sub Nr. 109 din a. 1878, in legatura cu conclusulu de sub Nr. 125 din a. 1877.

La punctu 5 care tractădespre cumperarea a doua case in Sibiu din strad'a spinarea canelui Nr. 25 si 27. Se dă consistoriului indemnitatea ceruta pentru aceste case cumperate cu 12.550 fl. si se plenipotentiadia a spesă sumele de lipsa pentru adaptarea loru, avendu a cere, pentru sumele din urma indemnitatea dela sinodu.

Raportulu consistoriului cu privire la instreinarea averilor parochiale din archidiocesa in timpurile mai vechi. — Se ia spre scientia.

Romania.

— (Serbarea nationala din 10 Maiu in Bucuresci) — Diu'a de ieri a fostu serbatore intr'unu modu cu multu mai stralucit u de catu se astepta.

Bucuri'a, sinceritatea, entusiasmulu, cu care poporatiunea din Bucuresci a serbatu indouita serbatore de ieri, au datu dilei de 10 Maiu o aureola, pe care o va pastră multu timpu, in memoria acelora cari au serbat'o, si potemu dice, ca n'a fostu omu care se nu fi luat parte la dinsa, ca-ci capital'a intréga era ieri pe pecioare. Afara de memorabile di in care a sositu in tiéra vestea despre capitularea eroului dela Plevna, nu ne mai aducem a-minte se fi vediutu in capital'a nostra atata entusiasmu, atata lume gramadita pe strade in vestimente de serbatore, cu bucuria pe fetie, atata stralucire in inpodobire stradelor principale ale orasului.

Ne vomu incercă a face o scurta descriere a acestei serbari, cerendu in acelasiu timpu scuse cetitorilor nostri déca, in graba cu care facem acésta, nu vomu gasi colori destul de viu pentru că se corespunda cu realitatea si vomu scapă multe amenunte interesante.

Sarcin'a diaristului in Romani'a e attatu de greu de inplinitu, auctoritatile nôstre aréta attatu de putina consideratiune pentru representantii presei, in catu nimeni nu trebuie se se mire, déca descrierea nôstra nu va fi la inaltimdea maretiei dile de ieri si déca se va deosebi multu de modulu cum se facu asemenea dari de séma in pres'a straină, careia i-se dă din partea auctoritatilor totu concursulu si o multime de privilegiu, de care nici o data nu se bucură diaristulu romanu.

Dérü se lasamu acestu inconvenient pentru alta data si se ne intorcemu la descrierea nostra.

In diori de diu'a, salve de tunuri vestea tutulor, ca acésta e diu'a in care s'a suiu pe tronul lui Stefanu si Mihaiu unu straniepotu alu lui Fridericu celu mare, ca acésta e diu'a in care Romani'a, dupa atatea veacuri de umiliatia, si-a redobandit u vechia'i marire si neaternare.

De diminétia chiaru, orasulu era in haina de serbatore si nu numai stradele principale erau inpodobite cu standarde, ghirlande de flori si covore scumpe la ferestre, déru vediuram chiaru case si casutie de prin cele mai ascunse suburbii ale capitalei, purtandu vestimentul de serbatore si suridiendu dilei de 10 Maiu. Multime de ómeni din totē anghiuile orasului se vedea inaintandu, grupuri, spre centrul, unde avea se fia solemnitatea.

Bulevardul independentiei din calea Victoriei pana in strad'a Colție era asia dicendu intregu unu arcu de triunfu, ca-ci dela unu capu la altulu ghirlande de frundie de stejaru aternu pe deasupra, de-a curmezisulu, prinse la mici distante, de verfurile unor prajini. La statu'a lui Mihaiu Eroului era locul destinat pentru solemnitate si aranjatu cu multu gustu pentru acestu sfirsit.

In fatia statuei se facuse o estrada radicata de trei trepte si acoperita cu covore. La cele patru colturi, se inaltau trofee de arme amestecate cu lance, ale caror drapele mici produceau, la stralucirea armelor, celu mai pitorescu efectu.

La verfulu celor doue trofee din fatia care erau triunghiulare, pe candu cele-lalte doue rotunde, se aflau busturile MM. LL. RR. Domnului si Dómna.

La cele patru colturi ale statuei precum si in prejurulu pietiei, erau asiediate alte trofee de arme.

In dréptă si in sting'a erau asiediate mai multe tunuri Krupp intre doue tunuri de bronzu mai mici, langa care se depusesera gramezi de ghiulele.

Ferestrele dela palatulu Universitatii erau inpodobite cu capete gingasie ale sexului frumosu, éru pe balconulu Universitatii se afla corpulu diplomaticu.

La 11 óre diminétia, elevii scolelor superioare, secundare si primare din capitala se insiruia pe bullevardul Universitatii si totē se urmara dupa cum prescria program'a.

La órele 12^{1/4}, M. S. R. Domnulu, insotit de ilustrul seu frate principele Leopold, ambii purtandu cordonulu Stelei Romaniei si, urmati de statului maioru, sosira calari dela palatulu domnescu la Bulevardu, unde fura primiti cu imnulu nationalu si cu strigate si urari entusiaste. Dinaintea statuei lui Mihaiu-Vitézulu se oprira, descalecară si dupa ce generalulu Cernatu saluta pe M. S. R. Domnitoriulu, inaintara toti spre estrada, spre a-si ocupă locurile prevedute in programa. Inainte de acésta inse, P. S. S. Mitropolitulu Primatu primi pe Domnul cu Evangelia, pe care M. S. o saruta; éru dupa aceia o saruta A. S. principele Leopold.

Pe estrada se aflau domnii ministri, precum si auctoritatatile aretate in programa.

Dupa celebrareea Te-Deumului de catre P. S. S. Mitropolitulu Primatu, inconjuratu de inaltulu cleru, M. S. R. Domnulu primi delegatiunile tutulor corporilor de armata din tiéra, venite in Bucuresci anume pentru acésta solemnitate si compuse de cate unu oficiu de fia-care gradu, unu sergentu, unu caporalu si unu soldatu din fia-care corpu. Acésta delegatiune, avendu in frunte pe ministrul de resbelu, d. colonelul Dabija, oferi Mariei Sale semnulu de omagiu pe care cititorii nostri ilu cunoscu din descrierea ce le-amu facutu-o.

Sabi'a de onore, despre care e vorba, era intr'o cuthia de catifea rosia, pe o perina mare totu de catifea si inpodobita cu o cununa de flori.

D. colonelul Dabija o inmanua M. Sale, pronuntiandu unu scurtu discursu forte bine simtitu, la care M. S. respunse cu multu focu; radicandu sabi'a in susu, multumi armatei pentru acestu pretiosu daru si dise ea, ori candu trebuintia va cere o va manui in fruntea ostasilor romanii.

Aceste cuvinte fura negresit u primite cu strigate nesfirsute de Traiesca Carol I! Traiesca Romani'a!

Dupa pronuntiarea acestor discursuri, alu caror teceu ilu vomu publica in data ce va apare in „Monitorul Oficialu" generalulu Cernatu se apropia de M. S. Domnulu si-i descatarama sabi'a pe care o purtă, éru colonelul Dabija puse in locu'i sabi'a cea de onore.

Incepù apoi defilarea scolelor si trupelor divisiilor teritoriale, pe dinaintea A. S. R. Domnitoriului, care stă dinaintea statuei lui Mihaiu Vitézulu. Dupa terminarea defilarii, M. S. incaleca dinpreuna cu ilustrulu

(Va urmă.)

seu frate si ospe si, urmatu de statulu maioriu, se intorse la palatu in midiulocul acelorasi strigate entusiaste care ilu insotisera la sosire.

La 5 ore sera a fostu unu mare banchetu la palatul dela Cotroceni, unde peste 500 ospeti, oficiari si soldati, prandira d'inspreuna cu M. S. Regala la o mésa mare, intinsa in curte. Timpulu, care pe la 3 ore d. a. amenintá a stricá tota serbare, redevinse placutu si favorisá, de minune acestu banchetu. Dupa mésa oficiarii si soldatii defilara in gradina pe d'inaintea A. S. R. Dómnei, care se afla in balconu, inconjurata de domnele si domnisiorele de onore, si care, din cauza unei indispositioni, nu esise ieri de locu din casa.

Illuminatinea a fostu stralucita. Fara a mai vorbi de stradele principale, vomu sari dreptu in gradin'a Cismegiu, unde a fostu a-séra, dela orele 8 si pana dupa miediu-noptii, o adeverata feeria. Intrarea de spre tribunalu era iluminata cu sticle colorate. Dela acestea intrare si pana la podulu de preste lacu soldati cu facile formau o aleia prin care avea se treca Domnitorul. Privelistea cea mai frumosá o avea inse laculu. Juru inprejurul lacului se afla o banda de focu, adica lampe mici insirate pe lati de lemnus asiedati pe tiermu. Pe suprafatia lacului pluteau luntri inpodobite cu lampioni si produceau unu efectu magicu prin reflectarea tutoru acestoru lumini in apa. Pe de-asupra aleiei celei mari erau insirate de-a curmezisiului multime de lampioni venetiane, eru la capetul acestei aleie era radicata pentru M. S. Domnulu si pentru A. S. Principele monstatoru de Hohenzollern unu pavilionu de flacari.

Acestu pavilionu, radicatu cu 14 trepte, era intregu inpodobit cu sticle colorate. Cupola era aurita si avea pe dasupra corona domnesca, eru de desuptulu coronei o banda albastra pe care era scrisu cu litere rosii: "10 Maiu".

In capetulu opusu alu aleiei se tragea focul de artificii.

La 8 ore M. S. Domnulu sosi in gradin'a Cismegiu si, insotitu de principele Leopold si de statulu maioriu, strabatut pe josu prin multimea care ilu aclamá, pana la pavilionul care i era destinatu, esprimandu la totu pasulu multiumiri si laudandu frumseteia illuminatii. Pe podulu de preste lacu, de unde era cea mai frumosá privelistea, M. S. se opri unu momentu si atrase atentiuza ilustrului seu frate asupra acestei Venetii in midiulocul Bucurescilor.

Artificiile, solele electricu, musicile militare se intrecale care de care a incanta pe publicu, care inpluse gradin'a cea mare a Cismegiului si unde a petrecutu pana la miediu noptii.

Serbarea de ieri a fostu mai presusu de tote asteptarile; manifestatiunea publicului a fostu din cele mai entusiaste si mai sincere: veselia a fostu generala; micu si mare, bogatu si saracu, toti inpreuna, amestecati unii printre altii, s'au bucuratu ieri din anima si voru pastrá cea mai dulce amintire despre acesta di. "Romanul".

Unu apelu literariu.

(Urmare si fine.)

14. *Ciocarli'a*. — Care e povestea acestei paseri? — Ce spune poporulu candu canta ea? — Facu Romanii de pe-acolo deosebire intre "ciocarlia" si "ciocarlanu" seu le tñu pe amendoue de una si aceeasi pasere, ca barbatu si femeia? Pe la noi d. e. alta pasere e "ciocarli'a" si alta "ciocarlanulu". — Ce prevestesce ciocarlanulu candu striga? — Ce mai credu Romanii despre ciocarlanu si ciocarlia?

15. *Mierl'a*. — Care e poveste mierlei? — Ce cantece vi-su cunoscute despre mierla? — Ce mai crede si spune poporulu despre dens'a?

16. *Pupaz'a*. — Care e povestea acestei paseri? — Ce-a mancatu pupaz'a, dupa credint'a poporulu, dintru incepelu, si ce mananca ea acum? — Din ce-si face ea cuibulu? — Ce prevestesce ea oméniloru canta? — Pe cine poreclescu Romanii "pupaza" si din ce causa i proclescu asia? — Ce legatura e intre pupaza si Armeni, dupa credint'a poporului? — Ce spunu Romanii, ca credu Armenii despre dens'a? — Cum se numesce barbatusiul ei? — Sunt si plante numite "pupaza"? care sunt acele? — Ce mai spune poporulu despre dens'a?

17. *Privighitórea*. — Care e povestea acestei paseri? — De ce se numesce "privighitóre"? — Ce legaturi a avutu ea cu Cuculu? — Care e cantecul ei? — Ce spune ea canta? — Cum talcescu Romanii cantecul ei? — De ce canta ea numai sér'a si desudenití'a? — Ce mai scie poporulu despre dens'a?

18. *Lebed'a*. — Care e povestea lebedei? — Si ce mai spunu romanii despre dens'a?

19. *Rati'a*. — Care e povestea retiei? — De ce lecuri si farmece e bunu capulu ei? de ce untur'a si carnea? — De ce merge ea ca si candu ar fi deselata? — Cum se numesce ratiele dupa faptura si colorea penelor? — Cate feliuri de ratie cunosc poporulu dupa nume? — Ce datine si credintie au romancete canta pana ratiele se clocesca? — Si ce mai scie poporulu atatutu despre ratiele cele de casa, catu si cele selbatice?

20. *Prepeliti'a*. — Care e povestea prepelitiei? — De ce-i este cód'a scurta? — Ce prevestesce ea canta? — In ce felu de legaturi a statu ea cu *Cristelulu*? — Si ce mai scie poporulu despre dens'a?

21. *Ciocanítórea*. — Care e povestea ciocanítorei? — Cate ciocanitori cunosc poporulu dupa nume? — De ce ciocanesc ea si-si cauta mancarea mai multu numai pe pomi si arbori? — Ce mai crede poporulu despre dens'a?

22. *Porumbulu* seu *hulubulu*. — Care e povestea acestuia? — Cum ilu numesce poporulu dupa colorea penelor? — Spre ce felu de lecuri se intrebuintidá porumbii? — Si ce mai spune poporulu despre densii?

O B S E R V A T O R I U L U.

23. *Paunulu*. — Care e povestea acestei paseri? — La ce felu de descantece si farmece seu vraji se intrebuintidá? — Ce mai facu Romanii cu penele cele de paunu? — Ce crede poporulu, candu striga paunulu? — Ce datine si credintie mai are poporulu despre paunu?

24. *Gáscele* seu *Gáscele*. — Care e povestea acestora? — Cum se numesce ele de poporulu dupa faptura si colorea penelor, precum si dupa alte semne? — La ce lecuri e buna untur'a de gásca? — La ce se intrebuintidá gatlanulu de gasca? — Cum vindeca Romanele gáscele si bobocei ce au "cobe" (unu felu de bólă de limba)? — Ce datine si credintie au candu le punu se elocesca? — Cum alegu óuele ce le punu sub closca? — Ce datine si credintie au candu scotu bobocei la pascutu? — Si ce alt'a mai crede poporulu despre gásce?

25. *Uliulu*. — Care e povestea si traditiunea uliului? — Ce prevestesce elu candu striga? — Cate feliuri de uli cunosc poporulu dupa nume? cum i numesce in deosebi? — Si ce mai scie poporulu despre uli?

Despre *paserile*, ce urmédia de-aice inainte, avendu numai forte pucine datine si credintie, pana acum a adunate, ér' pe unele dintre ele cunoscendu-le numai dupa nume, rogu pe on. domni, cari voru binevoi a me ajutá, se-si pue singuri intrebarile si se le respunda, scriindu cu de-amarantulu si catu mai pe largu atatutu legendele, catu si datinele si credintele Romanilor despre densele.

26. *Culicu*. — 27. *Pajur'a*. — 28. *Cristelulu*. — 29. *Berbecelulu*. — 30. *Graurulu*. — 31. *Ceucile* seu *stancele*. — 32. *Gait'a*. — 33. *Curcele*. — 34. *Picele*, *Gotcele* seu *Pantarcele*. — 35. *Dobrit'a*. — 36. *Vulturulu* seu *Vultanulu*. — 37. *Buh'a*, *buhn'a*, *buhnit'a* seu *bufnit'a*. — 38. *Huhurezulu*. — 39. *Pescariulu* seu *Pescerelulu*. — 40. *Sitariulu*. — 41. *Buhaiulu* de balta. — 42. *Gainusi'a*. — 43. *Dumbravénc'a*, *dumbraviór'a* seu *Corabatic'a*. — 44. *Dropi'a*. — 45. *Ierunc'a*. — 46. *Pitulicele*. — 47. *Sticletiulu*. — 48. *Prescurule*. — 49. *Sfrancioculu*. — 50. *Petrosielulu*. — 51. *Sfredeliusulu*. — 52. *Cinteziolu*. — 53. *Pitigoiulu*. — 54. *Prigorii*. — 55. *Ghionói'a*. — 56. *Lostunulu* seu *lastunulu*. — 57. *Paturnich'i'a*. — 58. *Gruiulu-gruui*. — 59. *Simtivér'a*. — 60. *Cotorobatur'a*. — 61. *Scriptioric'a*.

Acstea sunt *paserile*, despre cari dorescu eu că on. domni, cari convinu mai adeseori cu poporulu, se-mi scria catu de multe legende si traditiuni, datine si credintie, dupa intrebarile de mai susu, notandu totuodata ori ce sate, munti, deluri etc. ómeni, plante, vite etc. cari se numesce seu se poreclescu dupa numele vreuniea din aceste paseri.

Asemenea asiu dorí, si-i rogu chiaru din tota anima, că on. domni se-mi descopere si alte nume de paseri, dupa cum le numesce poporulu, cari nu sunt insirate aici. Aceasta descoperire, inpartasindu-mi-se si mie, ar contribui forte multu la nomenclatur'a paserilor.

Mai departe sunt rugati on. domni, cari voru binevoi a-mi scrie si a-mi tramite catu una alta asupra acestoru paseri, că se nu adaoga nimica dela sine că legenda, datina, credintia si poesia, ci simplu numai ceea ce crede si spune poporulu. Ceea ce inse voru trebui se scria si din partea dsale, va fi numai esplinarea si intrebuintarea proverbelor, nomenclatur'a latina seu germana a plantelor, si altele de-asmenea, cari nu cadu in sfer'a legendelor, datinelor si-a credintielor etc.

Tote legendele, datinele si credintiele etc. asiu dorí se fia catu mai bine, mai pe largu si mai corectu scrise.

Cei cinci domni dintaiu, cari imi voru respunde mai bine la intrebarile de mai susu, cari imi voru trame mai multe legende, datine, credintie, proverbe, poesii etc. etc. referitore la fia-care din *paserile* insirate mai susu, voru primi că semnu de recunoscentia si multiunita din parte-mi catu unu exemplar din a) "Baladele", — b) "Doinele si horele", — c) "Traditiunile" poporale romane, adunate si edate de subsemnatul, si d) "Martir'a ánamei", drama de Constantia Dunca; — era celorulalti domni le voiu multiunit in diare, unde li se va publica totuodata si numele.

Responsurile, multe seu pucine, catu se voru poté, dinpreuna cu indicarea satului, districtului seu comitatului si a tierii, unde s'au adunatu aceste, sunt a se trame subsemnatului celu multu pana la finea lui Augustu anulu curinte.

S. Fl. Marianu,
(„Siedetórea“). preotu in Sereth (Bucovina).

Bibliografia.

(Notitie literariu-istorice despre Michaiu Eroulu.) Multe sunt scrierile esite in diverse limbi despre Michaiu, renumitul Domnul al Munteniei dela violenta si tragic'a lui mórtie de pe campulu Turdei prin asasinii lui Basta, pana acum in dilele nóstre; au fostu inse rari acei ómeni gloriosi din istoria, asupr'a carora mai virtuosi scriitorii din patria se se fia aruncat cu atata ura si urgía că asupra lui Michaiu asia, in catu cele mai multe istorii si biografii ale lui sunt mai multu numai polemii, certe miserabili, dictate de cea mai cumplita ura nationale. Au trebuitu se se deschida odata archivele secrete ale statului si ale dinastiei Habsburg din dilele imperatului Rudolfu II, pentru că se ésa la lumina documentele autentice, ilustratore in acea intunericem si infruntatore a neadeverului. Intre altii, acelea archivele au deschis si fericitulu in Domnulu Eudoxiu E. Hormuzache.

D. W. St. Teutschländer, sasu transilvanu fostu profesor, dela 1868 parochu ev. in Bucurescii, folosinduse pe langa scriitorii vechi de istoria lui N. Balcescu si de documentele din colectiunea Hormuzache, publica tocma acuma in limb'a germana, pentru publicul neromanu: "Micha el der Tapfere" ein Zeit- und Caracterbild aus der Geschichte Rumäniens. Wien 1879. Aparitiunea acestui opu a fostu anuntiatu si in diariu nostru.

Cursulu monetelor in val. austr.

Vien'a, 29 Maiu.

Galbinii imperat. de aur	fl. 5.50 cr.
Moneta de 20 franci	" 9.30 1/2 "
Imperialu rusescu	" 9.35 "
Moneta germana de 100 marce	" 57.60 "
Sovereigns englesi	" 12. — "
Lira turceasca	" 10.58 "
Monete austri. de argintu 100 fl.	" — "

Cursuri de Bucurescii in Lei noi (franci).

26 Maiu.

Obligatiuni rurale din 1864 cu 10%	l. 101. — b.
Imprumutul Oppenheim din 1866 cu 8%	" 104. — "
Obligatiuni de imprumut dominiale din 1871 cu 8%	" 102. 3/4 "
Creditul fonciarui (hypot.) rural cu 7%	" 98. — "
Creditul fonciar urban (alu capitale) cu 7%	" 91. 1/4 "
Imprumutul municipale nou (alu capit.) din 1875 cu 8%	" 101. 1/4 "
Fondul de pensiuni (per 300 l. a.) cu 10%	" 175. — "
Actiunile calilor fer. rom. din 1868 cu 5%	" 31.80 "
Actiunile calilor fer., prioritati din 1868 cu 6%	" 87.50 "
Daci'a, Compania de asetur. din 1871 actiunea de 250 l. a. 8%	" 190. — "
Romania, Compania de asetur. (act. de 100 l. n.)	" 72. — "
1873 cu 8%	" — "

Nr. 1423 — 1879.

Escriere de Concursu.

Pentru postulu de medicu archidiaconu in Blasius, devenitui vacante, prin acesta se scrie concursu.

I. Emolumentele inpreunate cu acestu postu sunt:

- 1) In bani parati 800 fl. v. a.
- 2) Cuartiru liberu cu gradina de legume.
- II. Servitiele de prestata sunt:

 - 1) Curarea gratuita a intregei junime studiouse dela toate institutele de invetiamantu din Blasius.
 - 2) Curarea gratuita a contributorilor la salariul medical, precum si a domesticilor acelora.
 - 3) Teologilor seminariali din locu a li tiené prelegeri din medicin'a pastorale practica celu pucinu doue ore pre septamana.

Doritorii de a ocupá acestu postu au de a substerne Ordinariatul metropolitan gr.-cath. din Blasius concursurile loru pana in 31/19 Iuliu a. c. instruite cu documente valide:

- 1) Despre portarea morale nepetata,
- 2) că e Doctoru de medicina si magistrul de chirurgia etc.
- 3) despre anii de praca de pana aici, precum si că unde au practisatu?
- 4) se produca baptismale, si
- 5) că sunt gr.-catholici de religiune, si romani de nationalitate.

Blasius din siedint'a consistoriului metropolitan gr.-cath. de Alb'a-Iuli'a tñuta in 20 Maiu 1879.

Ioanu, metropolitu.

Nr. 57 — 1879.

(74) 2—3

Concursu.

Pentru optu (8) tineri romani, cari voiesc a intiati vre-una din urmatorele meserii: rotaria, dulgheria, feraria, cojocaria, mesaria, cismaria, palararia, curelaria seu sielaria se deschide prin acesta concurs